

گام‌های توسعه در آموزش پزشکی
مجله مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی
دوره دوازدهم، شماره سوم، ص ۴۴۹-۴۴۲، ۱۳۹۴

بررسی دیدگاه دانشجویان پزشکی و دندان‌پزشکی نسبت به رشته تحصیلی قبل و بعد از ورود به بخش‌های بالینی در دانشگاه علوم پزشکی کرمان

عصمت نوحی^{۱*}، علی اکبر حقدوست^۲، افسانه محمدی^۳

۱. دکتری آموزش پرستاری، استادیار، گروه آموزش پرستاری داخلی و جراحی، دانشکده پرستاری و مامایی رازی، مرکز تحقیقات فیزیولوژی، مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، کرمان، ایران
۲. دکتری اپیدمیولوژی، استاد، مرکز تحقیقات مدل‌سازی در سلامت، پژوهشکده آینده‌پژوهی در سلامت، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، کرمان، ایران
۳. کارشناس ارشد آموزش پزشکی، مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، کرمان، ایران

● دریافت مقاله: ۹۳/۵/۲۲ آخرین اصلاح مقاله: ۹۳/۸/۲۴ ● پذیرش مقاله: ۹۳/۸/۲۵

زمینه و هدف: محیط یادگیری باید امکانات لازم را برای تغییرات مثبت و سازنده در نگرش دانشجویان فراهم آورد تا با تشویق و ایجاد رغبت بیشتر، منجر به یادگیری پایدار و مستمر گردد. برای ایجاد تغییرات سازنده، وجود اطلاعات در مورد وضع موجود و نگرش دانشجویان نسبت به رشته تحصیلی خود ضروری است. هدف از انجام این مطالعه، بررسی دیدگاه دانشجویان رشته‌های پزشکی و دندان‌پزشکی نسبت به مؤلفه‌های تحصیلی (محیط آموزش، کاربردی بودن رشته تحصیلی، جذابیت رشته تحصیلی، آینده شغلی و جایگاه اجتماعی رشته تحصیلی) قبل و بعد از ورود به بخش‌های بالینی دانشگاه علوم پزشکی کرمان بود.

روش کار: مطالعه حاضر به صورت مقطعی-تحلیلی در سال ۱۳۹۲، بر روی ۹۵ نفر از دانشجویان پزشکی عمومی و دندان‌پزشکی مشغول به تحصیل ورودی سال ۱۳۸۸ دانشگاه علوم پزشکی کرمان انجام گرفت. ابزار جمع‌آوری داده‌ها، پرسش‌نامه محقق ساخته در پنج حیطه (۳۳ سؤال) درباره مؤلفه‌های آموزش رشته پزشکی و دندان‌پزشکی (محیط آموزش، کاربردی بودن رشته تحصیلی، جذابیت رشته تحصیلی، آینده شغلی و جایگاه اجتماعی رشته) بود. داده‌ها با استفاده از آزمون‌های آماری (ANOVA، Paired t و Mann-Whitney) در نرم‌افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: بین دیدگاه دانشجویان رشته پزشکی نسبت به مؤلفه‌های محیط آموزش و کاربردی بودن رشته تحصیلی تفاوت معنی‌داری وجود داشت، اما بین دیدگاه آنان نسبت به مؤلفه‌های جذابیت رشته تحصیلی، آینده شغلی و جایگاه اجتماعی رشته تحصیلی تفاوت معنی‌داری مشاهده نشد. از طرف دیگر، تفاوت بین دیدگاه دانشجویان دندان‌پزشکی نسبت به مؤلفه‌های محیط آموزش و آینده شغلی، معنی‌دار بود. بر اساس یافته‌ها، بین دیدگاه دانشجویان دندان‌پزشکی نسبت به مؤلفه‌های کاربردی بودن رشته تحصیلی، جذابیت رشته تحصیلی و جایگاه اجتماعی رشته تحصیلی تفاوت معنی‌داری وجود نداشت. همچنین، تفاوت معنی‌داری بر اساس جنسیت و سن در دو گروه مشاهده نشد.

نتیجه‌گیری: نتایج مطالعه حاضر نشان داد که تنها در سه مورد از مؤلفه‌های تحصیل تفاوت معنی‌داری در دیدگاه‌های دانشجویان هر دو گروه وجود دارد و در بقیه موارد تفاوت معنی‌داری مشاهده نگردید. بر این اساس، می‌توان برنامه‌های کوتاه مدت و بلند مدتی را به منظور افزایش کارایی، اصلاح ساختار آموزشی دانشگاه‌ها و فراهم آوردن امکانات رفاهی و اقتصادی مناسب برای دانشجویان ارایه نمود.

کلید واژه‌ها: رشته تحصیلی، آموزش، دیدگاه، دانشجویان پزشکی و دندان‌پزشکی، بخش‌های بالینی

*نویسنده مسئول: مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی، پردیس دانشگاه علوم پزشکی کرمان، کرمان، ایران

● تلفن: ۰۳۴-۳۱۳۲۵۳۲۱ ● شماره: ۰۳۴-۳۱۳۲۵۳۴۷

Email: e_nuhi@kmu.ac.ir

مقدمه

علم پزشکی آمیخته‌ای از علم، هنر و تجربه است که در تشخیص، درمان و جلوگیری از بروز بیماری‌ها به کار می‌رود و دست‌اندرکاران این حیطه مسؤول تأمین، حفظ و ارتقای سلامت آحاد جامعه هستند (۱، ۲). دانشگاه بستر اصلی تدارک و تأمین نیروی انسانی کارآمد برای رفع نیازهای جامعه است. در این راستا، دانشگاه‌های علوم پزشکی به دلیل اهمیت حرفه‌های وابسته، رسالت مهمی در تکامل نقش حرفه‌ای دانش‌آموختگان خود ایفا می‌کنند (۳).

شواهد نشان می‌دهد که هر ساله شوق و اشتیاق یا به عبارت دیگر، تب ورود به دانشگاه عده‌ای از جوانان را فرامی‌گیرد، اما بعد از ورود به دانشگاه بنا به دلایلی که از مهم‌ترین آن‌ها، شناخت ناکافی نسبت به دانشگاه و تصمیم عجولانه در انتخاب رشته می‌باشد، دلسردی و کاهش انگیزه در آنان پدید می‌آید که بر کیفیت تحصیل اثرگذار است. صاحب‌نظران بر این عقیده هستند که پیچیدگی‌ها و عوامل متعددی وجود دارد که یکی از این عوامل، آشنا نبودن با محیط جدید و شناخت ناکافی دانشجویان از رشته تحصیلی و آینده تحصیل در دانشگاه می‌باشد (۴).

همچنین، عوامل مختلفی در دوران دانشجویی می‌توانند باعث علاقه و نگرش مثبت نسبت به رشته تحصیلی و یا بر عکس منجر به خستگی، دلزدگی یا ناامیدی از ادامه تحصیل شوند (۵) که انتخاب شغل یکی از مهم‌ترین این عوامل می‌باشد. این انتخاب به عنوان یکی از اصلی‌ترین تصمیمات هر فرد در طول زندگی‌اش مطرح است. با انتخاب یک شغل، فرد باید هزینه و وقت زیادی را صرف آموزش حرفه‌اش نماید. در این میان، انتخاب رشته‌های دانشگاهی و به خصوص رشته‌های پزشکی و دندان‌پزشکی باید با دقت و تأمل بیشتری صورت پذیرد؛ چرا که با توجه به رقابت شدید در این عرصه، اغلب تغییر حرفه در رشته‌های پزشکی و دندان‌پزشکی به ندرت و با صرف هزینه و وقت زیادی امکان‌پذیر می‌باشد (۶).

دانشکده‌های پزشکی و دندان‌پزشکی به عنوان محیط

یادگیری باید امکانات لازم را برای تغییرات مثبت و سازنده در نگرش دانشجویان فراهم آورند تا با تشویق و ایجاد رغبت بیشتر، باعث ایجاد یادگیری پایدار و مستمر شوند. برای ایجاد تغییرات سازنده، وجود اطلاعات در مورد وضع موجود و نگرش دانشجویان نسبت به رشته تحصیلی خود، ضروری به نظر می‌رسد. با استفاده از این اطلاعات و تقویت عوامل مثبت و اصلاح عوامل منفی، می‌توان زمینه رضایت هرچه بیشتر دانشجویان را نسبت به رشته تحصیلی فراهم آورد (۸، ۷).

نتایج حاصل از مطالعات، راهنمای مناسبی جهت اصلاح خط‌مشی‌ها، تغییرات مناسب در برنامه‌های آموزشی و ظرفیت پذیرش دانشجویان است. رجایی و همکاران در تحقیق خود نتیجه گرفتند که دانشجویان دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی اصفهان دارای نگرش مثبتی نسبت به رشته تحصیلی و آینده شغلی خود هستند (۹). نتایج مطالعه فتاحی و همکاران نشان داد که بیشتر دانشجویان دندان‌پزشکی به رشته تحصیلی خود علاقه دارند و با قرار گرفتن در بطن این رشته، نه تنها علاقه آنان کمتر نشده است، بلکه علاقمندتر شده‌اند (۱۰).

بر اساس نتایج مطالعه امینی و همکاران در خصوص بررسی نگرش دانشجویان سال اول پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شیراز به رشته خود و آینده آن، ۶۴/۷ درصد از دانشجویان، این رشته را با شناخت کافی انتخاب کرده بودند و ۴۸/۱ درصد (حدود نیمی از دانشجویان) اعتقاد داشتند که این رشته سبب رفاه و آسایش در زندگی می‌گردد. در خصوص درآمدزایی این رشته نیز، ۳۳ درصد جمعیت مورد مطالعه عقیده داشتند که کسب درآمد بالا یکی از مزایای رشته پزشکی است و نکته قابل توجه در این تحقیق بود (۶).

صدر ارحامی و همکاران در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که نگرش دانشجویان رشته پزشکی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان نسبت به آینده شغلی خود منفی بود؛ در حالی که بیشتر دانشجویان نگرش مطلوبی نسبت به رشته تحصیلی خود داشتند (۱۱). بر اساس گزارش انجام شده در انگلستان، بسیاری از پزشکان عمومی و پزشکان زن (با توجه به افزایش

این دانشجویان نسبت به سایر رشته‌های دانشگاهی و اهمیت فراوان توجه به فراهم‌سازی محیط و امکانات مناسب در جهت آموزش این دانشجویان جهت تحصیل بهتر و مناسب‌تر، بنابراین پژوهش حاضر با هدف بررسی دیدگاه دانشجویان رشته‌های پزشکی و دندان پزشکی نسبت به مؤلفه‌های تحصیلی (محیط آموزش، کاربردی بودن رشته تحصیلی، جذابیت رشته تحصیلی، آینده شغلی و جایگاه اجتماعی رشته تحصیلی) قبل و بعد از ورود به بخش‌های بالینی دانشگاه علوم پزشکی کرمان در سال ۹۲-۱۳۹۱ انجام شد.

روش کار

این پژوهش از نوع مقطعی-تحلیلی بود. نمونه‌های مورد مطالعه را ۹۵ نفر از دانشجویان رشته‌های پزشکی و دندان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی کرمان ورودی سال ۱۳۸۸ تشکیل می‌دادند. معیارهای ورود به مطالعه شامل رضایت دانشجویان، دانشجو بودن در رشته‌های پزشکی و دندان پزشکی و اشتغال به تحصیل در دانشگاه علوم پزشکی کرمان در مقطع دروس تخصصی دندان پزشکی و یا کارآموزی و یا کارورزی پزشکی عمومی (قبل و بعد از امتحان جامع علوم پایه) و معیارهای خروج نیز شامل دانشجویان مهمان از سایر دانشگاه‌ها و دانشجویان پردیس بین‌الملل کرمان بود. نمونه‌گیری به صورت سرشماری انجام شد و همه دانشجویان قبل و بعد از امتحان جامع علوم پایه و کسب نمره قبولی قبل از ورود به بخش‌های بالینی و بعد از شش ماه از ورود به بخش‌های بالینی، در مطالعه شرکت کردند (۴۵ دانشجوی دندان پزشکی و ۵۰ دانشجوی پزشکی).

ابزار جمع‌آوری داده‌ها، پرسش‌نامه محقق ساخته متشکل از دو بخش بود. بخش اول از سؤالات مرتبط با خصوصیات فردی (جنس، رشته تحصیلی، سن، سال ورود به دانشگاه و وضعیت تأهل) و بخش دوم (با استفاده از منابع معتبر علمی، بررسی پیشینه و دیگر مطالعات انجام شده درباره موضوع تحقیق و همچنین بهره‌گیری از نظرات استادان و متخصصان

تعداد آن‌ها)، از آینده شغلی خود اطمینان نداشتند و اغلب با تجربه مشابهی از مشکلات و محدودیت در حرفه خود، با شک و تردید به محیط کاری وارد می‌شوند (۱۲).

بر اساس مطالعه راهنمایی شغلی آموزش عالی بر روی ۸۸۰ دانشجوی پزشکی دانشگاه Jyväskylä فنلاند، دانشجویان در مورد زندگی حرفه‌ای و آینده انتقال از دانشگاه به زندگی کاری چالش‌هایی پیش رو داشتند. از جمله این‌که از افت موقعیت و درآمد پزشکی نگران بودند و معتقد بودند که نیروی پزشکی بیش از میزان مورد نیاز جامعه است (۱۳).

نتایج مطالعه جوادی و همکاران نشان داد که اغلب دانشجویان نسبت به آینده شغلی خود از نظر ارضای روحی-روانی نگرش منفی داشتند و معتقد بودند که حرفه پزشکی از نظر تأمین اقتصادی در آینده وضعیت متوسطی خواهد داشت (۱۴). از طرف دیگر، نتایج تحقیق انجام شده در کشور بوسنی حاکی از آن بود که دانشجویان به قابلیت‌های حرفه‌ای مورد انتظار خود دست نیافته بودند و از مشکلات موجود در آموزش مهارت‌های بالینی ابراز نارضایتی نمودند (۱۵). همچنین، در مطالعه‌ای نظرات کارورزان، استادان و فارغ‌التحصیلان رشته پزشکی درباره اهمیت و محتوای آموزشی مناسب بررسی شد و مشخص گردید که درگیر بودن با آموزش‌های تئوری متفاوت با آموزش بالینی، در هر زمان بر کارایی فرد تأثیر منفی می‌گذارد و می‌تواند موجب اتلاف وقت بالینی دانشجو گردد (۱۶).

از سوی دیگر، پویایی علم پزشکی که از جمله مهم‌ترین بخش‌های علم در دنیای امروز محسوب می‌شود، اهمیت کار یک پزشک و شیوه آموزش پزشکی را مهم کرده است. از آنجایی که هرگونه برنامه‌ریزی در جهت ارتقای کیفیت آموزش بالینی در گرو شناخت مشکلات، نارسایی‌ها و کاستی‌های موجود در سیستم آموزش دوره بالینی از دیدگاه دانشجویان این دوره می‌باشد و با توجه به این موضوع که دانشجویان این دو رشته نقش اساسی و کلیدی در سلامت عمومی جامعه ایفا می‌کنند و با توجه به مدت طولانی تحصیل

یافته‌ها

از مجموع ۱۹۰ نفر، ۳۴/۲ درصد از دانشجویان را پسران و ۶۵/۸ درصد را دختران تشکیل دادند. ۶۲/۱ درصد مشارکت کنندگان بین سنین ۲۱-۲۲ سال، ۲۷/۴ درصد بین سنین ۲۳-۲۴ و ۱۰/۵ درصد ۲۵ سال به بالا بودند. میانگین امتیازات کل مؤلفه‌های تحصیل ۳/۴۵ به دست آمد. میانگین امتیاز محیط آموزشی، کاربردی بودن رشته تحصیلی، جذابیت رشته تحصیلی، آینده شغلی و جایگاه اجتماعی به ترتیب ۲/۹۸، ۳/۵۰، ۳/۸۳، ۳/۲۴ و ۳/۲۹ بود.

برای بررسی نرمال بودن متغیرها از آزمون Kolmogorov-Smirnov یک نمونه‌ای استفاده شد. بر اساس نتایج حاصل شده، فرض نرمال بودن برای مؤلفه‌های محیط آموزشی، کاربردی بودن و جایگاه اجتماعی برقرار بود ($P > 0/050$) و برای متغیرهای جذابیت و آینده شغلی برقرار نبود ($P < 0/050$). یافته‌ها نشان داد که بین دیدگاه دانشجویان پزشکی نسبت به مؤلفه محیط آموزش قبل و بعد از ورود به بخش‌های بالینی تفاوت آماری معنی‌داری وجود داشت ($P < 0/001$). همچنین، تفاوت آماری معنی‌داری در مؤلفه کاربردی بودن قبل و بعد از ورود به بخش‌های بالینی در گروه پزشکی مشاهده شد ($P < 0/001$)، اما این تفاوت در گروه دندان‌پزشکی معنی‌دار نبود (جدول ۱).

بر اساس نتایج تحلیل آزمون Paired t، بین میانگین مؤلفه‌های جایگاه اجتماعی و جذابیت در دانشجویان پزشکی و دندان‌پزشکی قبل و بعد از ورود به بخش‌های بالینی تفاوت آماری معنی‌داری مشاهده شد؛ در حالی که در مؤلفه آینده شغلی در گروه پزشکی قبل و بعد از ورود به بخش‌های بالینی تفاوت آماری معنی‌داری وجود نداشت، اما در این مؤلفه در گروه دندان‌پزشکی تفاوت معنی‌داری بود (جدول ۱). همچنین، عدم وجود تفاوت معنی‌دار بین متغیرهای زمینه‌ای (جنسیت و سن) در دو گروه از یافته‌های مطالعه بود.

تهیه شد) از ۳۳ سؤال در پنج حیطه درباره مؤلفه‌های آموزش رشته پزشکی و دندان‌پزشکی تشکیل شده بود.

پنج حیطه مورد بررسی شامل ۹ سؤال در خصوص محیط آموزش، ۴ سؤال درباره کاربردی بودن رشته تحصیلی، ۱۰ سؤال در مورد جذابیت رشته تحصیلی، ۵ سؤال در مورد آینده شغلی و ۵ سؤال درباره جایگاه اجتماعی بود که به صورت درجه‌بندی لیکرت (از کاملاً موافق تا کاملاً مخالف) تدوین گردید.

جهت بررسی روایی، از روش روایی محتوا استفاده گردید و پرسش‌نامه در اختیار ۱۰ نفر از استادان صاحب‌نظر قرار داده شد و اصلاحات لازم پس از اعلام نظر آن‌ها انجام گرفت. برای هر گزینه امتیاز بر حسب پاسخ به ترتیب از کاملاً مخالف (امتیاز ۱) تا کاملاً موافق (امتیاز ۵) محاسبه شد (حداکثر امتیاز کل پرسش‌نامه = ۱۶۵). حیطه آموزش محیط ۴۵ امتیاز، حیطه کاربردی بودن رشته تحصیلی ۲۰ امتیاز، حیطه جذابیت تحصیلی ۵۰ امتیاز، حیطه آینده شغلی ۲۵ امتیاز و حیطه جایگاه اجتماعی ۲۵ امتیاز داشت. جهت تعیین پایایی پرسش‌نامه، ضریب Cronbach's alpha محاسبه گردید ($r = 0/92$).

داده‌ها ضمن رعایت جنبه‌های اخلاق پژوهش، ارایه مجوز تحقیق، بی‌نام بودن پرسش‌نامه‌ها، اختیاری بودن شرکت در مطالعه و محرمانه بودن اطلاعات، جمع‌آوری و مورد استفاده قرار گرفت و در نهایت با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۱۶ (version 16, SPSS Inc., Chicago, IL) در دو سطح توصیفی و استنباطی بررسی گردید. برای توصیف اطلاعات دموگرافیک دانشجویان و همچنین نگرش آنان قبل و بعد از مطالعه، از شاخص‌های توصیفی مرکزی و پراکندگی و فراوانی و درصد فراوانی استفاده شد. جهت مقایسه دو گروه و چند گروه به ترتیب از آزمون‌های Paired t و ANOVA و در موارد عدم وجود شرایط، از آزمون‌های معادل غیر پارامتریک (Mann-Whitney) استفاده گردید. جهت بررسی تأثیر متغیرهای مستقل بر روی متغیر وابسته نیز تحلیل رگرسیون خطی چند متغیره مورد استفاده قرار گرفت.

جدول ۱: نتایج تحلیل آزمون Paired t جهت مقایسه میانگین مؤلفه آموزش در دانشجویان پزشکی و دندان پزشکی قبل و بعد از ورود به بخش‌های بالینی

P	نتیجه آزمون Paired t	دانشجویان دندان پزشکی	P	نتیجه آزمون Paired t	دانشجویان پزشکی	مؤلفه محیط آموزش
< ۰/۰۰۱	۳/۳۵۲	میانگین \pm انحراف معیار	< ۰/۰۰۱	۳/۸۷۰	میانگین \pm انحراف معیار	مقطع تحصیلی
		۳/۳۳ \pm ۰/۵۰			۳/۰۵ \pm ۰/۵۲	علوم پایه
		۲/۹۲ \pm ۰/۶۳			۲/۶۵ \pm ۰/۵۱	بالینی
۰/۲۸۵	۱/۰۷۶	میانگین \pm انحراف معیار	< ۰/۰۰۱	۴/۲۱۵	میانگین \pm انحراف معیار	مقطع تحصیلی
		۳/۸۰ \pm ۰/۶۰			۳/۵۷ \pm ۰/۶۰	علوم پایه
		۳/۶۴ \pm ۰/۷۳			۳/۰۵ \pm ۰/۶۲	بالینی
۰/۱۱۵	-۱/۵۹۱	میانگین \pm انحراف معیار	۰/۳۵۰	-۰/۹۳۸	میانگین \pm انحراف معیار	مقطع تحصیلی
		۳/۲۳ \pm ۰/۶۵			۳/۲۰ \pm ۰/۶۳	علوم پایه
		۳/۴۵ \pm ۰/۶۸			۳/۳۱ \pm ۰/۴۹	بالینی
دانشجویان دندان پزشکی			دانشجویان پزشکی			مؤلفه آینده شغلی
P	آماره Mann-Whitney	تعداد	P	آماره Mann-Whitney	تعداد	مقطع تحصیلی
۰/۰۴۱	۷۶۰/۵	۳۹/۹۰	۰/۰۹۰	۱۰۰۵/۵۰۰	۴۵/۶۱	۵۰
		۵۱/۱۰			۵۵/۳۹	۵۰

بحث و نتیجه گیری

نتایج پژوهش نشان داد که بین دیدگاه دانشجویان پزشکی نسبت به مؤلفه‌های محیط آموزش و کاربردی بودن رشته تحصیلی تفاوت معنی‌داری وجود دارد. در توضیح این نتیجه، چنین می‌توان گفت که هدف نهایی در گستره بالینی بر خلاف دوره علوم پایه، کسب تبحر است. اتاق عمل، اورژانس، درمانگاه‌ها، بخش‌های مراقبت ویژه، کلینیک‌های خصوصی و

بر اساس نتایج حاصل از پژوهش، میانگین نمرات دانشجویان پزشکی و دندان پزشکی نسبت به رشته تحصیلی قبل و بعد از ورود به بخش‌های بالینی در حد متوسط می‌باشد. این امر نشان می‌دهد که دانشجویان نگرش خیلی مطلوبی نسبت به رشته تحصیلی خود ندارند. این نتیجه با یافته‌های تحقیق صدر ارحامی و همکاران (۱۱) همخوانی داشت.

جایگاه اجتماعی رشته تحصیلی تفاوت معنی‌داری مشاهده نشد که این یافته با نتیجه پژوهش فتاحی و همکاران (۱۰) همخوانی دارد.

نتایج مطالعه حاضر نشان داد که تفاوت معنی‌داری بین میانگین مؤلفه‌های تحصیل بر اساس ویژگی‌های دموگرافیک (جنس و سن) در هر دو گروه پزشکی و دندان‌پزشکی وجود ندارد؛ بدین معنی که بین دیدگاه دانشجویان پزشکی دختر و پسر نسبت به مؤلفه‌های تحصیلی تفاوتی مشاهده نشد. بر اساس گزارش انجام شده در انگلستان، بسیاری از دانشجویان پزشکی زن (با توجه به افزایش تعداد آنها) از آینده شغلی خود اطمینان نداشتند (۱۲). یک پزشک هنگام شروع به کار در امر طبابت با حرفه‌ای روبه‌رو می‌شود که دارای ارزش‌ها و مسؤلیت‌های ویژه‌ای در بین سایر مشاغل و حرفه‌ها می‌باشد. صفات مورد انتظار از هر پزشک صفاتی همچون دلسوزی، علاقمندی، علم به هویت انسانی افراد، کاردانی، متانت، مطالعه مستمر، حس کنجکاوی و داشتن صفات والای اخلاقی است (۲۰). نحوه نگرش دانشجویان پزشکی در طول تحصیل به رشته تحصیلی خود، موجب بروز صفات مذکور و تقویت آنها و یا باعث تضعیف آنها خواهد شد. عوامل مختلفی در دوران دانشجویی می‌توانند سبب علاقه و نگرش مثبت نسبت به رشته تحصیلی و یا بر عکس منجر به خستگی، دلزدگی یا ناامیدی از ادامه تحصیل شوند (۶).

انجام مطالعات کاربردی بیشتر برای بررسی علل نگرش و دیدگاه‌های منفی دانشجویان رشته پزشکی نسبت به آینده شغلی خود می‌تواند راهگشا باشد. برطرف کردن عوامل زمینه‌ساز نگرش منفی دانشجویان رشته پزشکی نسبت به آینده شغلی از طریق تغییرات اساسی در سیستم آموزشی و پذیرش دانشجو و اطلاع‌رسانی کامل و مناسب در رابطه با جنبه‌های مختلف رشته‌های تحصیلی، شرایط و بازار کار هر رشته به داوطلبان ورود به دوره آموزش عالی در دوره‌های پیش‌دانشگاهی، می‌تواند این انگیزش را تقویت نماید. همچنین، برنامه‌ریزی کوتاه مدت و بلند مدت برای افزایش

کلاس‌های درسی در محیط‌های بالینی، عرصه‌های کسب مهارت، حل مشکلات و یادگیری بالینی می‌باشند (۱۷).

از جمله تفاوت‌های عمده دوره مهارت‌های بالینی می‌توان به محرومیت از خواب در دانشجویان سال‌های آخر پزشکی به دلیل انجام شیفت‌های شبانه، برهم خوردن ساعت‌های خواب و بیداری به دلیل انجام شیفت‌های شبانه و روزانه (۱۸)، جو غیر حمایتی و تغییرات ایجاد شده در نحوه زمان‌بندی دروس، حجم بالای مطالب و رفرنس‌های مطالعاتی و تعدد استادان، نحوه و جو برخورد با کارکنان بیمارستانی و از همه مهم‌تر امتحانات متعدد و بدون وقفه کتبی و (Objective OSCE structured clinical examination) اشاره کرد (۱۹) که این عوامل می‌تواند باعث تفاوت دیدگاه دانشجویان نسبت به محیط آموزشی یا کاربردی بودن رشته شود.

مطابق نتایج پژوهش، بین دیدگاه دانشجویان پزشکی نسبت به مؤلفه‌های جذابیت رشته تحصیلی، آینده شغلی و جایگاه اجتماعی رشته تحصیلی تفاوت معنی‌داری وجود نداشت که این یافته با نتیجه مطالعه رجایی و همکاران (۹) مطابقت داشت.

نتایج پژوهش حاکی از آن بود که بین دیدگاه دانشجویان دندان‌پزشکی نسبت به مؤلفه‌های محیط آموزش و آینده شغلی تفاوت معنی‌داری وجود دارد و این یافته به نتایج تحقیقات صدر ارحامی و همکاران (۱۱) و جوادی و همکاران (۱۴) شبیه بود. همچنین باید توجه داشت که نگرانی نسبت به آینده شغلی در دانشجویان پزشکی یا دندان‌پزشکی، مقوله‌ای مختص به کشور ما نیست. مطالعات متعدد در نقاط مختلف جهان نشان می‌دهد که نگرانی از آینده شغلی در بین دانشجویان رشته پزشکی، حتی در کشورهای پیشرفته نیز وجود دارد. پژوهشی در فنلاند نشان داد که دانشجویان در مورد زندگی حرفه‌ای و انتقال از دانشگاه به زندگی کاری آینده با چالش‌هایی روبه‌رو می‌باشند. دانشجویان پزشکی اعتقاد داشتند، نیروی پزشکی تربیت شده بیش از نیاز جامعه است (۱۳).

بین دیدگاه دانشجویان دندان‌پزشکی نسبت به مؤلفه‌های کاربردی بودن رشته تحصیلی، جذابیت رشته تحصیلی و

می‌آید. همچنین، از آقای دکتر مجید اسدی که در جمع‌آوری اطلاعات همکاری نمودند و دانشجویان عزیزی که در انجام مطالعه حاضر صمیمانه مشارکت کردند، سپاسگزاری می‌گردد.

کارایی و بهره‌وری صحیح از نیروهای انسانی، اصلاح ساختار آموزشی و اداری دانشگاه‌ها و فراهم آوردن امکانات رفاهی و اقتصادی مناسب برای دانشجویان، از مسایل مهم و قابل توجه به شمار می‌رود.

سپاسگزاری

بدین‌وسیله از معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی کرمان به جهت حمایت از طرح حاضر تقدیر و تشکر به عمل

References:

1. Fauci AS. Harrison's principles of internal medicine. 28ed nd. New York: McGraw-Hill; 2008.
2. Schure MB, Christopher J, Christopher S. Mind-body medicine and the art of self-care: teaching mindfulness to counseling students through yoga, meditation, and qigong. *J Counseling Dev.* 2008; 86(1): 47-56.
3. van der Greef J, Martin S, Juhasz P, Adourian A, Plasterer T, Verheij ER, et al. The art and practice of systems biology in medicine: mapping patterns of relationships. *J Proteome Res.* 2007; 6(4):1540-59.
4. Salehi Sh, Abedi HA, Alipour L, Najafipour Sh, Fatehi N. Learning activities and clinical nursing services gap and the related factors: a comparative study. *Iran J Med Educ.* 2001; 1(3): 43-9. [In Persian]
5. Mirhoseni F, Mahdian M, Akbari H. A survey of the Kashan University of Medical Sciences students know ledge about this field of study before choosing the held. *IJME.* 2002; 7:1143. [In Persian]
6. Amini M, Rezaie R, Saber M. A survey of junior medical student's attitude toward medicine and its future. *Iran J Med Educ.* 2002; 2(0): 11. [In Persian]
7. Hashemipour M. Dental students' motivation for entering dentistry in Kerman school of dentistry. *Iran J Med Educ.* 2006; 6 (1): 109-15. [In Persian]
8. Changiz T, Sarvarian M, Kabiri P. Compared attitudes of medical students toward medical professionals at the beginning and end of the internship. *Tehran Univ Med J.* 2009; 59:94. [In Persian]
9. Rajaei M, Mostajeran M, Lotfi M. Health student attitude towards their field of study and future career in health faculty of Isfahan University of medical sciences-2008. *J Health Systems Res.* 2010; 1: 106-14. [In Persian]
10. Fattahi Z, Javadi Y, Nakhaee N. A Survey on Dentistry Students' Satisfaction with their Discipline and Some of the Related Factors. *J Strides Dev Med Educ.* 2004, 1(1): 32-40. [In Persian]
11. Sadr Arhami N, Kalantari S, Atarod S. Medical students attitude towards their field of study and future career. *Iran J Med Educ.* 2004; 4(1): 76-81. [In Persian]
12. Allen I. Women doctors and their careers: what now? *BMJ.* 2005; 331(7516): 569-572.
13. Lairio M, Penttinen L. Students' career concerns: challenges facing guidance providers in higher education. *Int J Educ Vocational Guidance.* 2006; 6(3): 143-57.
14. Javadi M, Hassanzadeh GhR, Salehzadeh Y. The opinion of Qazvin medical students on their future career. *The J Qazvin Univ Med Sci.* 2006; 10(3):91-5. [In Persian]
15. Masić I, Dedović-Halilbegović G, Novo A, Izetbegović S. Quality assessment of education at Faculty of Medicine University of Sarajevo. *Med Arh.* 2006; 60(6):396-400.
16. Khosravi F, Haghdoost AA, Nouhi E. Attitudes of students, teachers and graduates towards the role of educational contents in clinical skill laboratories. *J Qazvin Univ Med Sci.* 2002; 6(2): 68-74. [In Persian]
17. Matthews W, Gross P, Herbert WN. Transactions from the Association of Professors of Obstetrics and Gynecology/Council on Resident Education

- in Obstetrics and Gynecology Annual Meeting. Orlando, Florida, USA. March 3, 2006. Am J Obstet Gynecol. 2006; 195(5):1421-92.
18. Dahlin M, Joneborg N, Runeson B. Stress and depression among medical students: a cross-sectional study. Med Educ. 2005; 39(6):594-604.
 19. Soltani Arabshahi SK, Kohpaye Zadeh J. University teachers' point of view about educational environment in major clinical wards in educational Hospitals of Iran University of Medical Sciences, Based on Modified DREEM Model. J Strides Dev Med Educ. 2009; 6(1): 29-33. [In Persian]
 20. Salmani N, Amirian H. Comparison between nursing students and trainers viewpoints about clinical education environment in Islamic Azad university of Yazd, in the year 2006. J Strides Dev Med Educ. 2006; 3(1): 11-8. [In Persian]

Medical and Dental Students' Attitudes toward Their Study Field before and after Experiencing Clinical Practice in Kerman University of Medical Sciences, Iran

Esmat Noohi^{1*}, *Ali Akbar Haghdoost*², *Afsaneh Mohammadi*³

1. *Ph.D. in Nursing, Assistant Professor, Department of Medical and Surgical Nursing, School of Nursing and Midwifery AND Medical Education Development Center, Kerman University of Medical Sciences, Kerman, Iran*

2. *Ph.D. in Epidemiology, Professor, Modeling in Health Research Center, Institute of Future Studies in Health, Kerman University of Medical Sciences, Kerman, Iran*

3. *M.Sc. in Medical Education, Medical Education Development Center, Kerman University of Medical Sciences, Kerman, Iran*

• **Received:** 13 Aug, 2014

• **Received Corrected Version:** 15 Nov, 2014

• **Accepted:** 16 Nov, 2014

Background & Objective: Learning environment should be opportunities for positive change in students' attitude to encourage them and create more interest, leading to sustainable learning. To make constructive changes, having information on the current status and about students' attitudes toward their discipline is essential. This study was designed to assess the medical and dental students' attitude toward their study field (learning environment, practicability, attraction, social rank, and future employment) before and after experiencing clinical practice in Kerman University of Medical Sciences, Iran.

Methods: This cross-sectional analytic study was conducted in 2012. The study population were 95 medical and dental students of Kerman University of Medical Sciences, as census of students. A researcher-made questionnaire was designed consisting 33 questions in five areas of the components of medical education and health care (education environment, applicability of the course, the attractiveness of the field, career and social status). Data were analyzed using paired t, ANOVA, and Mann-Whitney U tests via SPSS software.

Results: There were significant differences between the medical students' attitude toward educational environment and practicability of the field before and after experiencing clinical practice; but there was no significant difference between their attitude toward attraction, future employment, and social rank of the field. On the other hand, there were significant differences between dental students' attitudes toward educational environment and future employment before and after experiencing clinical practice; but there was no significant difference between their attitudes toward practicability, attraction and social rank of the field. In addition, there was no significant difference between the two groups based on gender and age.

Conclusion: The results showed significant differences only in three educational components between two groups of students. According to obtained data, short- and long-time plans could be designed for increasing the efficiency of education, improving educational structure, and obtaining welfare and economical possibilities for students.

Key Words: Major, Education, Attitude, Medical, Dental, Students, Clinical courses

***Correspondence:** Medical Education Development Center, Kerman University of Medical Sciences, Kerman, Iran

• **Tel:** (+98) 34 3132 5321

• **Fax:** (+98) 34 3132 5347

• **Email:** e_nuhi@kmu.ac.ir